

“МАНОҚИБИ ҲАЗРАТИ ҒАВС УЛ-АЪЗАМ” АСАРИ ХУСУСИДА

*Кодирова Муаттар Ганижонова, Навоий давлат
педагогика институти таянч докторанти*

ON THE THEME OF “PICTURE OF HAZRAT GAWS UL-AZAM”

*Kodirova Muattar Ganijonovna, Navoi State Pedagogical Institute
basic doctoral student*

«ИЗОБРАЖЕНИЕ ХАЗРАТА ГАВСА УЛ- АЪЗАМА» СПЕЦИАЛЬНАЯ РАБОТА

*Кодирова Муаттар Ганиджонова, Навоийский
государственный педагогический институт основной
докторант*

<https://orcid.org/0009-0001-8528-3549>

e-mail: kdirbaev-95@mail.ru

Аннотация: Куйида келтирилган мақолада Абдулқодир Гилоний ҳақидаги янги асар, унинг ёзилиши тартиби, боблари, қисмлари тузилиши, Ҳазратнинг ҳаёт йўли шогирдлари ҳақида баён этилган. Қодирия тариқати ҳақида ҳам маълумотлар келтирилган.

Калит сўзлар: маноқиб, сулук, мазҳаб, фикҳ, тафсир, фасл, каромат, уламо.

Abstract: The following article describes the new work on Abdul Qadir Gilani, its composition, chapters, parts, disciples of Hazrat's way of life. There is also information about the Qadiriya sect.

Key words: manoqib, leech, madhhab, fiqh, tawseer, karomat, ulama.

Аннотация: В статье описывается новый труд об Абдул Кадире Гилани, его состав, главы, части, образ жизни учеников Хазрата. Есть также информация о секте Кадирия.

Ключевые слова: маноқиб, мазҳаб, фикҳ, таусир, каромат, улемы.

КИРИШ. Дунёнинг жуда кўплаб мутасаввуф олимлари томонидан, шайх Абдулқодир Гилоний асарлари ўрганилган ва тадқиқ этилган. Абдулқодир Гилонийнинг илмий-маънавий мероси манбаларининг таснифи ишлаб чиқилган. Қодирия тариқати ҳақида кенг маълумот берувчи бир манба хусусида тўхталиб ўтамыз.

Мазкур асар 1079-1166 йилларда Бағдодда яшаган авлиё, тариқатда «Қодирия» сулукининг асосчиси, буюк мударрис Ҳазрати Ғавс ул-Аъзам

Муҳйиддин Саййид Абдулқодир Гилоний ҳаёти тўғрисидадир. Насл-насаблари ўн авлод орқали Муҳаммад алайҳиссаломнинг қизи Фотимаи Захро ва унинг ўғиллари имом Ҳасан ва имом Ҳусайнга бориб уланадиган Саййид Абдулқодир разияллоху анху хижрий 471 йилда Эроннинг Гилон вилоятида туғилади. Ўн олти ёшида Бағдодга бориб, илм таҳсилга берилади. Ўз даврининг улуғ олимларидан таҳсил кўриб, ислом дини асослари ва тасаввуф таълимоти пухта эгаллайди. Бағдод шаҳрида Мадраса барпо

этиб, ўттиз уч йил давомида толиби илмларга сабоқ беради. «Нақл қилибдурларким, Шариф Абдуллодин эшиттимки: падари бузрукворим Муҳаммад Хизр Хусайний Мувсилийдинки, айтур эрдилар, пирим Ғавс ул-Аъзам разияллоху анху ўз мадрасаларида ўн уч қисм илмга дарс айтур эрдилар. Чунончи, илми тафсир, илми ҳадис, илми мазҳаб, илми усул, илми ахлоқ, илми фикҳ... Ва намози пешиндан кейин тиловати Қуръон қилур эрдилар, разияллоху анху».

Ғавс ул-Аъзам разияллоху анху кароматда, башоратда ва фиросатда тенгсиз бир зот бўлиб, ўз замондошлари орасида “Султонул авлиё” деб эъзозланар, унинг бир умрлик мақсади кишиларни яхшилик йўлида тарбиялаш, ёмон йўлдан қайтариш, ожиз ва йўлдан адашганларга ёрдам бериш, ҳалоллик ва эзгулик учун курашиш эди.

МАВЗУГА ОИД АДАБИЁТЛАРНИНГ ТАҲЛИЛИ. Маноқиб Ғавс ул-Аъзам асари, Мирзо Улуғбек номидаги Миллий университети профессори Мадрахим Сафарбоев томонидан эски ўзбек тилидан таржима қилинган. Асарнинг “Маноқиб Ҳазрати Ғавс ул-Аъзам” Тошкентдаги И.Костелов литографияси томонидан 1898 йилда чиқарилган асл нусхасидан эски ўзбек тилидан таъдил қилингани муаллиф томонидан қайд этилган.

Ушбу маноқибда Қодирия тариқати асосчиси, улуғ шайх Абдулқодир Гилоний (Жийлоний) васфи, башорату кароматлари ва ҳаёт йўли акс этган. Маноқиб тасаввуф адабиётига қизиқувчи, сўфиёна ҳикматлар ошиғи бўлган кенг китобхонлар аҳлига мўлжалланган.

ТАҲЛИЛ ВА НАТИЖАЛАР. Ғавс ул-Аъзам номи билан танилган Шайх Абдулқодир Гилоний 471/1077 йилда Эроннинг Гилон вилоятида таваллуд топган. 18 ёшида илм излаб Бағдодга боради ва ўз даврининг етук уламою олимларидан таълим олиб илм эгаллайди. Ёшлигидан ислом дини асосларини ва тасаввуф таълимотини ўрганади.

Маноқиб Ғавс ул-Аъзам асари шайх Абдулқодир Гилоний ва қодирия тариқати ҳақида қисқача маълумотлар билан бошланган. Муаллиф М.Сафарбоев аниқ факт ва далиллар орқали Гилоний ҳаётини, унинг илм сари қўйган дастлабки қадами ва тариқатни очиб, китобхонга тушунарли тилда баён этган. Мазкур асар

муқаддима биринчи қисм ҳамда иккинчи қисмдан иборат бўлиб, биринчи қисмнинг ўзи тўрт бобдан, ҳар бир боби фасллардан ташкил топган. Иккинчи қисмда эса тўрт фасл мавжуд.

Муаллиф муқаддима қисмида: “**Бас, бу муқаддимадин маълум бўлдики, бу зоти олий даражатларининг суҳбатлари кимиёи саодатдур ва таъсири анфослари (нафасларининг таъсири) ихён мавто ва атоё анби (ўликни тирилтириш ва узум ато этмок)дур.**

Жон берур эрди нафас бирла Масих эл жамини,

Турфадурсен ким берурсен динга жон. Андан сўнг ўтиб, Бағдодни масжиди жомеъсига юз келтирдим. По бараҳна (оёқ яланг) эдим. Бир кимса ул ҳолатда кафш келтируб берди. Айти: “**Ё Саййид Абдулқодир, анта Муҳиддин**”. Ман масжидга кириб икки ракъат намоз ўқиб, салом бергандан кейин халқ манинг атрофимга якбор хужум қилиб айдиларким: “**Ё Муҳиддин!**” Бу воқеадан илгари ҳеч кимса мани бу лақаб бирла атомай эрди.

Биринчи қисм *биринчи бобини* муаллиф Ғавс ул-Аъзамнинг кайфияти аҳволларини зикри баёни билан бошлаган. Фасли аввал қисмида ҳазратнинг куният ва лақаблари, исм-шарифлари баёни ёритилган бўлса, иккинчи фаслда: ҳазратнинг насаби шарафлари баёни ёритиб берилган. Ғавс ул-Аъзамнинг суврати зоҳирларининг тафсилоти асарнинг учинчи фаслида ёритилган бўлса, тўртинчи фасл ул ҳазратнинг вужудга келганлари баёни ташбеҳланган.

Иккинчи бобнинг биринчи фасли “Ҳазрат Ғавс ул-Аъзам разийаллоху анхунинг таваллуд топмоқларини зикрида” деб номланади. Иккинчи фасл “Ҳазратнинг кичик ҳолатларидаги аҳволу кайфиятлари зикрида” деб номланади. Учунчи фаслда “Ул ҳазратнинг Гилондан сафар қилмоқлари баёни” ёритилган.

Учинчи боб биринчи фаслини муаллиф “Ул ҳазратнинг Бағдодга дохил бўлиб илм таҳсил қилмоқлари зикрида” деб номлаган. Иккинчи фаслини “Ҳазрат Ғавс ул-Аъзам разийаллоху анхунинг авлиёи изом ва машойихи киромнинг зиёратлариға восил бўлмоқлари зикрида” деб номланган.

Тўртинчи боб аввалги фасли “Ул ҳазратни хулқларининг баёни” турур.

Иккинчи фасли Ҳазрат Ғавс ул-Аъзам (р.а)нинг маишатлари зикрида деб номлаган. Учинчи фаслга муаллиф: Ул ҳазрат (р.а)ни дарс ва фатволари баёни очиб берилган.

Иккинчи қисм фасли аввали “Ҳазрат Ғавс ул-Аъзам сақолайн (р.а)нинг кароматлари ва хаворик одатлари зикрида” деб ном беради.

Иккинчи фаслга “Ҳазрат Ғавс ул-Аъзам (р.а) Ҳақ таоло амри била қадами ҳазо ало қабта кулл валиуллоҳ, деган зикрида” деб ном беради.

Учинчи фасли “Ғавс ул-Аъзамнинг азимат (улуғлик) ва қадрлари жоҳ ва жаҳолатлари ҳамда камолотлари зикрида” деб номлаган. **Тўртинчи фасл** “Ҳазрат Ғавс ул-Аъзам (р.а) вафотлари баёнида” деб номланади.

ХУЛОСА ВА ТАКЛИФЛАР. Хулоса қилиб айтганда, Мадраҳим Сафарбоевнинг ушбу рисоласи ўзбек фалсафаси учун ноёб ёдгорликдир. Унинг топилиши ва нашр этилиши фалсафа мухлислари ва тасаввуф фани билан қизиқувчилар учун муҳим армуғондир. Рисола келажакда турли йўналишдаги илмий изланишларга манба бўлиб хизмат қилади. Табдил қилиш маҳалида тажрибасизликка ва катта-кичик нуқсонларга йўл қўйилмаган. Мазкур китобнинг ёзилиши ва нашр қилинишига кўмак берган адиблар фалсафа фанлари номзоди, Мадраҳим Сафарбоев ва филология фанлари

номзоди Султонмирзо Раҳимов. “Маноқиб ҳазрати Ғавс ул-Аъзам” 2023 йилда “Фан зиёси” нашриётида чоп этилган.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Сафарбоев М. Маноқиб ҳазрати Ғавс ул-Аъзам. Т.: Фан зиёси, 2023. –Б180.
2. Усмон Турар. Тасаввуф тарихи. Т.: Истиқлол, 1999. –Б. 61.
3. Ислом энциклопедияси. Т.: Ўзбекистон миллий энциклопедияси, 2004. –Б. 226.
4. Шайх Саййид Абдулқодир Гилоний. Сиррул асрор. Мактубот. Т.: Мовароуннаҳр, 2005. –Б.79.
5. Муҳаммад Сиддиқ Рушдий. Туронлик валийлар. Т.: Янги аср авлоди. 2004. –Б. 8.
6. Шайх Нажмиддин Кубро. Тасаввуфий ҳаёт. (Усули ашара). –Т.: Мовароуннаҳр, 2004. – 264 б.
7. Kurbanbayeva, M. (2024). O‘zbek xalq og ‘zaki ijodiyotida adolatli jamiyat to‘g‘risidagi ilk tasavvurlar ifodasi. Tamaddun nuri jurnali, 8(59), 78-81.
8. Kurbanbayeva, M. (2023). Abu Rayhon Beruniy hayotiga doir ba’zi mulohazalar. Tamaddun nuri jurnali, 9(48), 64-66.
9. Комилов Н. Тасаввуф. Т.: Ғафур Ғулом, 1999. –Б. 179.
10. Мухтаров Б. Глобаллашув жараёнида кодирия тариқати фаолиятининг ўзига хос хусусиятлари. Т.: Bookmany print, 2022.

